

Stappenplan verdere verduurzaming pacht van agrarische gronden

Provincie Noord-Brabant

27 mei 2025

1. INLEIDING

In Brabant werken we aan een goede kwaliteit van de leefomgeving. Dat gebeurt langs diverse lijnen¹, die alle ernaartoe werken dat we onze (wettelijke) doelen ten aanzien van biodiversiteit, klimaat en water halen. Daarnaast willen we komen tot een gezonde leefomgeving, een duurzaam perspectief voor agrarische ondernemers en een vitaal landelijk gebied. Daarbij wordt een breed scala aan instrumenten ingezet: provinciale bevoegdheden en mogelijkheden, financieringsmogelijkheden en het beschikbare grondinstrumentarium.

Duurzame pacht is één van de grondinstrumenten die de provincie privaatrechtelijk inzet om hieraan bij te dragen.

Sinds 2017 zijn de eerste stappen naar duurzame pacht gezeten en wordt het pachtbeleid jaarlijks herzien en waar nodig zo aangepast dat het effectiever bijdraagt aan de beleidsopgaven of dat het ondernemers beter ondersteunt in de transitie naar een duurzame landbouw.

Dit jaar worden de volgende stappen gezet, met grote betrokkenheid vanuit de betrokken beleidsprogramma's. De aanleiding hiervoor is drieledig:

- In het bestuursakkoord 2023-2027 is opgenomen: "Wij stimuleren het gebruik van natuurlijke of mechanische gewasbescherming en daarmee bouwen we chemische gewasbescherming zoveel mogelijk af. We geven als provincie het goede voorbeeld. Daarom gaan we de pachtvoorwaarden op onze provinciale gronden verduurzamen door geen kunstmest en chemische gewasbescherming meer toe te staan."
- Op 5 april 2024 is de motie M59-2024 aangenomen: Stappen richting duurzamer agrarisch gebruik van provinciale pachtgronden. In deze motie wordt een stappenplan voorgesteld voor de verduurzaming van de provinciale agrarische gronden, waarbij ook gekeken wordt naar de beleidsregel grond voor graasdierhouderij Noord-Brabant
- Op 1 november 2024 is een motie aangenomen: Agrarische gronden behouden voor extensivering M168b-2024

Hiervoor is dit stappenplan opgesteld dat een overzicht geeft van eerdere stappen en een inzicht in de komende stappen voor het onderdeel duurzame pacht. We lopen daarmee vooruit op een aantal ontwikkelingen in de Aanpak Landelijk Gebied, KRW doelstellingen en andere acties, die de komende jaren uitgewerkt en uitgevoerd gaan worden. Daarbij lopen er nog een aantal uitwerkingen van beleidsdossiers, die de komende jaren effect kunnen hebben op het pachtbeleid.

1.1 Provinciale pachtgronden: beschrijving, rollen en verantwoordelijkheden

Provincie Noord-Brabant heeft ongeveer 4400 ha landbouw- en natuurgrond in bezit die (tijdelijk) wordt beheerd. Deze gronden liggen verspreid over heel Brabant. Deze gronden zijn onderverdeeld in doel- en ruilgronden.

Doel- en ruilgronden zijn verworven op basis van opdrachten van ontwikkelprogramma's en bedoeld om specifieke doelen te realiseren. Per definitie is het grondbezit tijdelijk, alhoewel de termijn voor specifieke doelen kan oplopen tot 30 jaar.

¹ Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0), de vertaling van het Addendum Regionaal Water en Bodem Programma (RWP), de KRW-impuls, De Aanpak Landelijk Gebied, de vertaling van het beleidskader Landbouw en Voedsel en het pakket van onderzoeken en maatregelen natuurdoelanalyses (NDA's)

Doelgronden, circa 3100 hectare, liggen al op de juiste plek voor de opgave waarvoor ze zijn aangekocht en worden gedeeltelijk beheerd in afwachting tot de definitieve inrichting kan worden gerealiseerd. Voorbeelden zijn de ondergrond van nieuw aan te leggen provinciale wegen en gronden binnen het natuurnetwerk. Het beheer is gericht op de toekomstige functie van de grond zodat de definitieve eigenaar er geen nadelige gevolgen van heeft. Binnen het natuurnetwerk mag er bijvoorbeeld op geen enkele wijze bemest worden of bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. Gronden die worden ingericht voor infra worden zoveel mogelijk als grasland beheerd, zodat de aannemer er te zijner tijd efficiënt op kan werken.

Ruilgronden, circa 1460 hectare, worden ingezet in een ruiling met grondeigenaren, vaak agrarisch ondernemers, ter verwerving van doelgronden op plekken waar de provinciale doelen willen realiseren. In de periode dat deze ruilgronden in bezit zijn van de provincie, maar er nog geen concreet ruilvoorstel ligt worden deze gronden beheerd, hoofdzakelijk via verpachting. Het doel van beheer is de gronden aantrekkelijk te houden als ruilgrond.

De nota Grondbeleid (2022) hanteert de volgende uitgangspunten bij pachtuitgifte:

- Marktconformiteit grondtransacties;
- Rechtmatigheid en integriteit;
- Gelijkberechtiging bij uitgifte voor beheer;
- Gelijkheidsbeginsel bij verkoop of uitgifte in erfpacht ².

Daarbij wordt expliciet genoemd dat Gedeputeerde Staten ruimte willen bieden aan initiatieven die bijdragen aan het behalen van provinciale doelen. Ook in de basiseisen voor beheer komt dit uitgangspunt terug. Daar staat dat beheer zodanig moet plaatsvinden dat:

- De grond beschikbaar blijft voor het doel waarvoor zij in eigendom van de provincie zijn;
- De grond duurzaam wordt gebruikt;
- Inspanningen die de gebruiker levert voor een duurzaam gebruik van gronden wordt beloond en
- Inspanningen die de gebruiker levert voor een doelmatige inzet van gronden in een gebiedsproces eveneens wordt beloond.

Grondkamer

Iedere pachtovereenkomst (mits boven de 1 hectare) moet voor goedkeuring worden voorgelegd aan de Grondkamer. De Grondkamer kan goedkeuring onthouden of eigenstandig voorwaarden wijzigen of schrappen. In bijlage 1 is dit toegelicht. In het Burgerlijk Wetboek, boek 7 titel 5 (Pacht) zijn alle wettelijke aspecten beschreven. Een belangrijk onderscheid is reguliere pacht versus geliberaliseerde pacht. Voor kortdurende geliberaliseerde pacht (max 6 jaar) gelden een aantal wettelijke regels niet en vindt bijvoorbeeld géén toets op de pacht prijs plaats. Overigens heeft de Minister aangegeven deze prijs toets wel te willen introduceren en komt in Q4 2025 met een voorstel.

De Provincie past uitsluitende geliberaliseerde verpachting toe. Dit geeft de grootst mogelijke vrijheid om de gronden in te kunnen zetten op het moment dat ze nodig zijn voor het doel waarvoor ze zijn verworven. Bij reguliere pacht is dit niet mogelijk, anders dan tegen hoge (ontbindings)kosten. Een

² Het gelijkheidsbeginsel (Didam) vraagt om een openbare selectieprocedure bij de uitgifte in beheer, waarin alle potentiële gegadigden tijdig en volledig worden geïnformeerd en zij aan de hand van objectieve, toetsbare en redelijke selectiecriteria kunnen meedingen bij de pacht. Dit uitgangspunt geldt niet indien bij voorbaat vaststaat of redelijkerwijs mag worden aangenomen dat op grond van objectieve, toetsbare en redelijke criteria slechts één serieuze gegadigde in aanmerking komt voor pacht. Wel is in zo'n geval de publicatie noodzakelijk van het voornemen met een reactietermijn van 20 dagen.

ander voordeel is dat als gevolg van de korte duur van geliberaliseerde pacht we snel kunnen anticiperen op de wens voor aangepaste gebruiksvoorwaarden.

Rollen en verantwoordelijkheden

In de pachtuitgifte hebben verschillende organisatieonderdelen van de provincie Noord-Brabant en Groen Ontwikkelfonds Brabant verschillende mandaten, opdrachten, belangen en verantwoordelijkheden ten aanzien van het beheer van de agrarische gronden:

- Juridisch beheerder van alle grond is het programma Majeure Projecten en Ontwikkelbedrijf (MPO);
- Economisch trekkingsrecht is belegd bij Groen Ontwikkelfonds Brabant en bij de beleidsprogramma's INFRA, Natuur en Landbouw en voedsel;
- Inhoudelijk hebben de beleidsopgaven natuur (inclusief Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB)), Water en Bodem en Landbouw en Voedsel vanuit de beleidsopgaven wensen ten aanzien van de pachtvoorwaarden;
- Er zijn in ieder geval directe relaties met de strategische grondportefeuille, de aanpak landelijk gebied en met de aanpak verbonden partijen;
- Indien de aanpak financiële consequenties heeft dan worden die met de verschillende relevante betrokkenen besproken, maar in ieder geval met het Groen Ontwikkelfonds Brabant en met de strategische grondportefeuille.

2 STAPPEN 1 EN 2 VAN HET PACHTUITGIFTEBELEID VAN DE PROVINCIE NOORD-BRABANT

Sinds 2017 zijn de afgelopen acht jaar de eerste stappen gezet om met de pachtuitgifte agrarische ondernemers te ondersteunen en te faciliteren in een soepele transitie naar een toekomstbestendige landbouw en daarmee een bijdrage te leveren aan het behalen van de landbouwdoelstellingen, KRW-doelen en Natura2000-doelen. Uitgangspunten zijn daarbij de eerdere GS-besluiten over duurzame pacht en de stappen die sinds 2017 al zijn gezet over het [beheer van provinciale gronden](#) (zie tekst op brabant-site)

De sturing op duurzaamheid in de pachtuitgifte is op verschillende manieren geregeld of ondersteund:

1. Gunningssystematiek
2. Brabant brede voorwaarden
3. Meerjarige pacht
4. Gebiedsspecifieke voorwaarden in pachtpakketten
5. Leernetwerk Duurzame gronduitgifte

2.1 Gunningssystematiek

De openbare inschrijving voor pachtgronden staat open voor alle agrarisch ondernemers. Bij de gunning wordt niet alleen gekeken naar de geboden prijs maar telt ook de [Duurzaamheidsscore](#) van het agrarisch bedrijf. Deze duurzaamheidsscore is gebaseerd op de marktcertificaten.

De markt kent verschillende duurzaamheidscertificaten. Agrarisch ondernemers investeren in verduurzaming van hun bedrijfsvoering omdat deze duurzaamheidscertificaten op de markt een meerprijs opleveren voor de agrarische producten. Denk bijvoorbeeld aan on the way to Planet Proof zuivel, Beter Leven of biologische (SKAL-gecertificeerde) producten. Stichting Milieukeur en Wageningen University & Research Centre zorgen jaarlijks voor een onafhankelijk advies welke duurzaamheidscertificaten op de markt zijn en of deze voldoende geborgd en gecontroleerd worden door de marktpartijen. Van de certificaten die voldoende geborgd en gecontroleerd zijn wordt

bepaald hoeveel deze bijdragen aan de provinciale opgaven: verbeteren waterkwaliteit, waterkwantiteit, vergroten biodiversiteit en vitale bodem. Voor de pachtuitgifte 2026 wordt ook de stikstofemissie hierin meegenomen. Deze bijdrage wordt omgerekend in de duurzaamheidsscore.

Er zijn meerdere voordelen van werken met de duurzaamheidsscore. De certificaten krijgt een ondernemer namelijk op bedrijfsniveau. Het duurzaam grondgebruik is daarmee niet alleen op de pachtpercelen van de provincie van toepassing, maar op alle percelen die in bezit zijn van de ondernemer. Zo ondersteunt dit systeem ondernemers met een duurzame bedrijfsvoering en is de positieve impact op onze opgave groter dan alleen het provinciale grondeigendom. Agrariërs waarderen dat deze gunningssystematiek duurzaamheidsinitiatieven die er zijn vanuit de markt ondersteunt en versterkt. Ook het feit dat het "uploaden" van het marktcertificaat bij de bieding een eenvoudige handeling is en er dus geen sprake is van extra administratieve lastendruk en aansluit bij de voorwaarden van de marktpartijen spreekt ondernemers aan.

Biologische (SKAL)-bedrijven en gronden

Een speciale plaats in voorgaande gunningssystematiek is er voor de SKAL- bedrijven en de SKAL- gronden.

De provincie heeft de in de uitvoeringsagenda landbouw en voedsel de ambitie uitgesproken dat het landbouwareaal biologisch groeit van 4,5%³ in 2023 naar 15% in 2030.

Biologische ondernemers voldoen aan de eisen van het SKAL- certificaat. Deze eisen houden onder andere in dat gewassen worden verbouwd zonder gebruik te maken van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen, er een ruime gewasrotatie moet worden aangehouden, dieren worden gehouden in strooiselstallen, antibiotica alleen curatief mag worden toegepast en kringlopen zoveel mogelijk worden gesloten. Deze SKAL-eisen zorgen ervoor dat SKAL gecertificeerde bedrijven een grote bijdrage leveren aan de water, bodem en natuuropgave van de provincie. Van de WUR en SMK krijgt dit certificaat de hoogste duurzaamheidsscore toegekend.

Biologische ondernemers moeten gronden die zij gebruiken voor hun bedrijfsvoering aanmelden bij SKAL. Eerst zijn de gronden één of meerdere jaren "in omschakeling" en daarna verkrijgen ze de status biologisch. Een SKAL- gecertificeerde ondernemer mag maar een heel klein deel van de gronden die hij gebruikt "in omschakeling" hebben. Gronden die "in omschakeling" of "biologisch" zijn en worden uitgegeven aan een gangbare ondernemer verliezen hun status en mogen enkele jaren niet meer in een biologische bedrijfsvoering worden gebruikt.

De beleidsambitie van 15%, de hoge duurzaamheidsscore en de grote impact als een SKAL gecertificeerde grond wordt uitgegeven aan een gangbare ondernemer zijn de reden dat SKAL gecertificeerde gronden in de eerste gunningsronde enkel worden uitgegeven aan een biologische ondernemer. Alleen als er geen (geldige) bieding wordt gedaan in de eerste gunningsronde worden de percelen opengesteld voor alle ondernemers, ook gangbare, in een tweede ronde.

Voor SKAL gecertificeerde percelen geldt in tegenstelling tot gangbare percelen wel een minimumprijs, vanwege de nog beperkte omvang en de daardoor beperkte markt. In 2024 is dit onderdeel van de verpachtingssystematiek geëvalueerd en via een collegiale memo in GS besproken, met name ook over de kostendekking van de te derven inkomsten (58% in 2024 t.o.v. verpachting aan Niet-SKALLERS) Afgesproken is de huidige systematiek te handhaven en bij nieuwe maatregelen die inkomstenderving tot gevolg hebben ten laste te brengen van het betreffende programma.

³ Bron: [BIONEXT TRENDRAPPORT 2024 PR4.pdf](#)

2.2 Brabant brede voorwaarden

Naast de gunningssystematiek zijn er inschrijf- algemene en bijzondere gebruiksvoorwaarden die zorgen dat de landbouwgrond goed beheerd wordt zodat de bodem vitaal blijft en geschikt voor agrarisch gebruik. Bovenop de algemene pachtvoorwaarden zijn er bijzondere bepalingen die ingaan op beheer en onderhoud van landschapselementen, een teeltverbod voor onder andere bomen, bollen, prei en asperges , vanwege het omvangrijke gewasbeschermingsmiddelen gebruik. Tevens doet het meerjarig karakter van de teelten af aan de gewenste flexibiliteit van het beheer in relatie tot de inzet. Ook geldt er een verbod op glyfosaatgebruik. In deze algemene voorwaarden staat ook dat een pachter besmetting en/of een (bodem)ziekte direct moet melden aan de provincie, zoals knolcyperus. De provincie zal pachter verdere instructie geven voor eventuele bestrijding van de besmetting/ziekte en aangeven dat de pachter zijn uiterste best moet doen om verdere besmetting te voorkomen.

2.3 Meerjarige pacht

De meeste gronden worden op aangegeven van de grondcoördinatoren die met de gronden bezig zijn, éénjarig verpacht. Agrarisch ondernemers hebben een grote voorkeur voor langjarige pachtcontracten, omdat dat meer zekerheid geeft in de bedrijfsvoering. Sinds 2023 wordt een aantal clusters meerjarig verpacht en is meerjarige uitgifte de norm (GS-besluit). Bij uitgifte van deze percelen wordt kritisch gekeken of de provincie de gronden op korte termijn nodig heeft als doel- of ruilgrond. Als de verwachting van de grondcoördinatoren/ontwikkelprogramma's is dat dat niet het geval is, worden de percelen tweejarig of langer verpacht waarbij er wel een opzeggingsgrond in de voorwaarden toegevoegd wordt zodat de pacht kan worden opgezegd in het geval de provincie de gronden nodig heeft voor de beleidsopgave.

2.4 Specifieke pachtpakketten

In sommige gebieden gelden naast de standaard algemene pachtvoorwaarden die Brabant breed gelden nog extra voorwaarden. Er zijn drie specifieke pachtpakketten: Natuurpacht, Natuurpacht plus en Duurzame pacht. De Natuurpacht plus en Duurzame pacht borgen dat het landgebruik in balans blijft met de opgaven in dat specifieke gebied.

Naast deze drie grotere pachtpakketten zijn er specifieke afspraken in een aantal gebieden. Daarbij wordt maatwerk geleverd.

2.4.1 Natuurpacht plus

Voor pachtgrond die ligt binnen het Natuurnetwerk Brabant geldt dat deze wordt uitgegeven onder [Natuurpacht](#)⁴ of [Natuurpacht Plus](#)⁵. Deze **doelgronden** zijn verworven maar worden vooruitlopend op de definitieve inrichting of overdracht aan eindbeheerder verpacht. In het Natuurnetwerk gelden strenge eisen vooruitlopend op de natuurfunctie van de gronden. Een aantal zijn: enkel grasland, (gras)klaver, luzerne en/of het enten van bloemen en kruiden toegestaan, geen bemesting (geen kunst- en dierlijke mest), geen chemische gewasbeschermingsmiddelen en niet maaien voor 1 juli of in het geval van natuurpacht plus 15 juni en beweiding is slechts toegestaan van 1 april tot 1 oktober met maximaal 2 GVE per hectare

2.4.2 Overige pachtpakketten

⁴ <https://www.brabant.nl/info/beheer-provinciale-gronden/uitleg-pachtpakketten/natuurpacht-2024/#:~:text=Het%20grasland%20dient%20minimaal%201,worden%20uitgevoerd%20v%C3%B3%C3%B3r%201%20juli.>

⁵ <https://www.brabant.nl/info/beheer-provinciale-gronden/uitleg-pachtpakketten/natuurpacht-plus-2024/>

Daarnaast is er geliberaliseerde pacht, Pacht BTW belast en zijn er voor projecten specifieke afspraken gemaakt. Op brabant.nl is de volledige [Uitleg pachtpakketten 2025](#) te vinden.

2.5 Leernetwerk Duurzame Gronduitgifte

Sinds 2018 heeft de provincie Noord-Brabant samen met Groen Ontwikkelfonds Brabant het Leernetwerk Duurzame Gronduitgifte opgezet en uitgebouwd. Dit leernetwerk is voor (Brabantse) grondeigenaren die de ambitie hebben hun gronduitgifte te verduurzamen. Het doel is tweeledig enerzijds het ondersteunen van organisaties/grondeigenaren die aan de slag willen met verduurzamen van de gronduitgifte door te laten zien wat werkt en deze kennis actief te delen. Aan de andere kant willen we in het leernetwerk door uitwisseling van "best practices" stimuleren dat partijen elkaars systematiek gebruiken zodat er voor agrarisch ondernemers meer uniformiteit komt in de gronduitgifte.

Het Leernetwerk Duurzame Gronduitgifte kent inmiddels meer dan 150 deelnemers van ruim 50 verschillende organisaties. De vier Brabantse waterschappen hebben de gunningssystematiek en pachtvoorwaarden van de provincie Noord-Brabant overgenomen. Ook het Rijksvastgoedbedrijf met 43.000 hectare landbouwgrond en ASR met bijna 40.000 hectare landbouwgrond hebben een systematiek die (deels) gebaseerd is op de Brabantse systematiek. Veel Brabantse gemeenten hebben (mede) geïnitieerd door het leernetwerk een nieuw duurzamer pachtbeleid opgesteld.

Daarnaast is in het leernetwerk veel aandacht geweest voor de Brabantse terreinbeherende organisaties. Samen verpachten zij 30.000 hectare grond aan Brabantse agrariërs. Ze hebben stappen gezet om vaker en beter samen te werken met agrarisch ondernemers die op hun hele bedrijf een bedrijfsvoering hebben of willen ontwikkelen, die de natuur- en landschapskwaliteit versterkt. In Bijlage 1 hebben we een overzicht opgenomen van de acties van andere partijen op het gebied van duurzame pacht. Meer informatie over partners en acties staan op de website [Duurzame Gronduitgifte](#).

2.6 Stap 2: Duurzame pacht voor de 1 km zone rondom N2000-gebieden

In één kilometer zone van kwetsbare stikstofgevoelige N2000-gebieden gelden sinds 2024 de [Duurzame pacht](#)-voorwaarden. Op deze pachtpercelen is gebruik van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan en in het geval van grasland mag niet worden gemaaid vóór 15 juni en beweiding is slechts toegestaan van 1 april tot 1 oktober met maximaal 2 GVE per hectare. Gebruik van organische mest is wel toegestaan.

3 Stap 3: Acties voor het komende jaar

Zoals uit vorig hoofdstuk blijkt, zijn er al veel maatregelen genomen voor verduurzaming van de provinciale agrarische pachtgronden. Echter, de ontwikkelingen staan niet stil en de opgaven zijn groot. Onze beleidsdoelen voor een goede leefomgeving vragen om kritisch te kijken hoe de duurzame pachtuitgifte beter bij kan dragen aan de opgaven en gelijktijdig een duurzaam toekomst perspectief van de agrarisch ondernemers kan versterken. Aanvullende stappen zijn dan nodig, waarmee de provincie laat zien dat zij haar voorbeeldrol serieus neemt en ondernemers die kiezen voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering steunt.

Hierbij moeten we wel de balans zien te vinden in het doel van het grondbezit en de inzetbaarheid versus de bijdrage aan de algemene doelen.

Bij het stappenplan staat voorop dat we ons grondbezit in beheer uitgeven. Het door GS geformuleerde doel *"Het vastgoed dat in eigendom is bij de provincie dient op dusdanige wijze beheerd te worden, dat de noodzakelijke flexibiliteit (beschikbaarheid) ten behoeve van het provinciale doel waarvoor de grond in eigendom is, niet in gevaar komt, binnen de randvoorwaarde*

dat beheer door derden marktconform en duurzaam plaats vindt. Zo veel als mogelijk wordt met de wijze van beheer voorgesorteerd op de eindbestemming, worden kwalitatieve inspanningen die de ondernemer via zijn bedrijfsvoering levert aan een duurzaam gebruik van de grond beloond en wordt efficiency van het proces nagestreefd" blijft overeind". Daarbij leert de ervaring dat het belangrijk is dat de uitgifte systematiek niet te complex wordt: uitvoeringskosten en bijdrage aan de beleidsopgaven moeten in evenwicht zijn en voor de pachters moet het begrijpelijk en toegankelijk zijn. Verder is het belangrijk dat voorwaarden in de pachtovereenkomsten handhaafbaar en controleerbaar zijn. Tot slot moeten er ook voldoende belangstellenden zijn om de grond te willen pachten. Op basis van deze uitgangspunten en de in de aanleiding genoemde punten voor de stappen komen wij tot de navolgende acties in stap 3.

3.1. Gunningssystematiek aanpassen

Voor pachtuitgifte voor 2027 en verder scherpen we de gunningssystematiek aan. SKAL-bedrijven houden hun voorkeurspositie zoals nu al het geval is. **Nieuw** is dat vervolgens een bedrijf met een duurzaamheidscertificaat altijd voorrang heeft boven een bedrijf zonder certificaat. Er is dus géén onderlinge "concurrentie" bij de gunning op basis van een (virtuele) prijs. Hiermee willen we duurzame bedrijven verder stimuleren. Voordeel: bedrijven in transitie/duurzaam hebben een nog grotere kans op het gebruik van provinciale percelen (nu 80%, verwachting is straks 95%). Nadeel kan zijn dat er ook bedrijven zijn die zonder certificaat toch duurzaam ondernemen. Die krijgen evenwel géén voorkeursrecht, omdat er géén onafhankelijk toezicht is. **We zullen bekijken hoe we het beste bedrijven in transitie kunnen blijven steunen.** Dit gaat in principe gelden voor alle gronden, die we verpachten.

3.2 Brabantbrede voorwaarden vasthouden

De meeste Brabantbrede specifieke voorwaarden blijven staan. Indien overal duurzame pacht is ingevoerd, met een verbod op het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest, zijn voorwaarden die zich daar op richten niet nodig. De algemene voorwaarden blijven sowieso staan, de overige specifieke voorwaarden ook.

3.3 Meerjarige pacht uitbreiden

Ruilgronden zijn in bezit van de provincie om te ruilen met gronden waar infrastructurele of natuuropgaven liggen. Vanuit dat perspectief is het wenselijk om gronden beschikbaar te hebben voor het geval zich een kans van ruiling voordoet. Vanuit de agrarisch ondernemers is er een grote wens gronden meerjarig te kunnen pachten en zo meer zekerheid te hebben over grondposities. Voor melkveehouders biedt dit ook nog meer mogelijkheden omdat er een vanggewas verbouwd kan worden in de winterperiode.

We kiezen voor tweejarige contracten tenzij op het moment van verpachting al duidelijk is dat dit niet reëel is (dan dus éénjarig pachtcontract). In sommige gevallen zal de grond, die tweejarig verpacht wordt toch eerder beschikbaar moeten zijn voor de opgave. In dat geval wordt gekeken of de ondernemer vervangende grond kan worden aangeboden in het volgende jaar of besloten moet worden om het contract te ontbinden.

Tweejarige pachtcontracten zullen een iets hogere prijs opleveren dan éénjarige contracten. Dit komt omdat agrarisch ondernemers meer zekerheid krijgen en voor melkveehouders ook een wintergewas tot de mogelijkheden behoort. Er zijn wel kosten verbonden als een pachtcontract tussentijds moet worden opgezegd en met de ondernemer geen afspraak kan worden gemaakt over vervangende gronden en hij een juridische procedure start tegen dit besluit.

3.4 Specifieke pachtpakketten en aanpassingen daarvan

3.4.1 Maatwerk mogelijk maken voor Natuurpachtpakket

Op dit moment geldt voor alle grond gelegen in het Natuurnetwerk Brabant een standaard natuurpacht contract (grasland). In bijna alle gevallen is dit een op basis van de GOB-wens passend pachtpakket vooruitlopend op de gewenste natuurontwikkeling. Op basis van de ervaringen heeft het GOB aangegeven dat in situaties maatwerk gewenst is.

In enkele gevallen, bijvoorbeeld als een perceel een al een kruiden- en faunarijke akker is en het gewenste natuurdoeltype ook een kruiden en faunarijke akker is, is het niet logisch noch wenselijk om in de periode dat het perceel verpacht wordt, vanwege de natuurpacht voorwaarden, de akker om te zetten in grasland. Ook zijn er voorbeelden waarbij het uitmijnen van de grond door gewassen te telen die veel nutriënten opnemen kunnen bijdragen aan het sneller behalen van het gewenste natuurdoeltype.

Hiervoor wordt eind 2025 een voorstel uitgewerkt in samenwerking tussen MPO, programma Natuur en Groen Ontwikkefonds Brabant. Indien mandaten moeten worden aangepast zal dit voorstel ook aan GS worden voorgelegd.

3.4.2 Duurzame pacht uitbreiden en aanpassen

De provincie zet in op het extensiveren van het grondgebruik in gebieden rond Natura 2000, Natte Natuurparels (KRW-opgave) en in de beekdalén. Dit is nodig om de (Europese, nationale en provinciale) doelen voor natuur en water te realiseren en de biodiversiteit in en rond het Natuurnetwerk Brabant te versterken. In de Aanpak Landelijk Gebied wordt dit uitgewerkt in een vrijwillig programma in het kader van de Omgevingswet voor overgangsgebieden. De attentiezone waterhuishouding is een belangrijke basis voor de aanwijzing van deze overgangsgebieden. Extensivering in de overgangsgebieden heeft betrekking op het niveau en aard van de bemesting en het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de waterhuishoudkundige inrichting, zie ook de statenmededeling 'Sturen op grondgebruik'⁶. In dit stappenplan sluiten we ook hier zo goed mogelijk op aan.

Uitbreiden zone

Het pachtpakket "Duurzame pacht" geldt op dit moment in de zone 1 km van de stikstof gevoelige N2000-gebieden. Op dit moment valt ongeveer 300 hectare onder het pachtpakket "Duurzame pacht".

We zijn voornemens om vanaf 2027 op alle provinciale ruilgronden "Duurzame Pacht" toe te passen. Daarom zullen we in de voorbereiding een actie richting Grondkamer uitvoeren voor de resterende gronden. Dit is nodig om te voorkomen dat de Grondkamer eenzijdig voorwaarden gaat wijzigen of in het slechtste geval de pachtovereenkomsten afkeurt.

We breiden het duurzame pachtpakket uit naar alle provinciale pachtgronden omdat de opgaven in Brabant groot zijn. Zo willen we niet alleen in de Natura2000-gebieden, maar ook daarbuiten de biodiversiteit versterken, hebben we een opgave om de waterkwaliteit in heel Brabant te verbeteren en is het beschermen en verbeteren van de gezondheid van alle Brabanders een doelstelling. Ook hebben we een doelstelling om 15% biologische landbouw te realiseren en willen we natuurinclusieve boeren stimuleren om extensiever te gaan werken. Deze doelstellingen gelden niet alleen in gebieden die we voor een bepaald doel aangewezen hebben, maar gelden Brabantbreed. Dat maakt dat we de provinciale agrarische gronden nu alleen nog duurzaam willen verpachten.

⁶ [Statenmededeling Sturen op duurzaam grondgebruik](#)

De keuze om te kiezen om uiteindelijk op alle gronden uit te gaan van duurzame pacht heeft naast doelbereik ook een aantal meer praktische voordelen:

- het is duidelijk naar boeren en pachters toe
- het bespaart administratieve lasten tov het toevoegen van gedeeltelijke categorieën

Let op: Er zijn wat kanttekeningen.

Als we integraal op al onze ruilgronden Duurzame Pacht toepassen, betekent het dat:

1. Het niet van toepassing is op doelgronden (die hebben specifieke beheervorschriften)
 - a. Dus ook niet op GTB Deurne, Agro-as De Peel, etc. (=doelgrond)
2. Duurzame Pacht op ruilgronden betekent dat deze vaak minder geliefd zijn bij potentiële ruilers van doelgronden. De verhandelbaarheid gaat daarmee achteruit.
3. Ruilgrond in de gebiedsbrieven komt hier ook onder te vallen.

Aanpassen "Duurzame pacht" voorwaarden

Het maatregelenpakket is erop gericht ondernemers aan de ene kant zo effectief mogelijk te laten bijdragen aan de provinciale opgaven in de Aanpak Landelijk Gebied en aan de andere kant zoveel mogelijk ruimte te bieden voor ondernemerschap bij het invullen van het duurzame perspectief voor de landbouw in deze gebieden.

We zullen het pakket voorwaarden "Duurzame pacht" op twee punten aanpassen:

1. We laten de 2 GVE (Grootvee-eenheden) per hectare vervallen. In plaats daarvan wordt gekozen voor sturen op zorgvuldig grondgebruik, zodat de kwaliteit van de grond in stand blijft. In de praktijk blijkt de eis van maximaal 2 GVE per hectare op perceelsniveau niet haalbaar en niet effectief.
De belangrijkste redenen zijn:
 - Praktische uitvoerbaarheid: Boeren beheren hun veestapel en grondgebruik op bedrijfsniveau, niet op individuele percelen. Een perceelsgebonden norm past daar niet bij.
 - Beoogde impact: We willen duurzame impact realiseren op het gehele bedrijf, niet enkel op één perceel.
 - Inclusiviteit: De eis sluit in de praktijk veel serieuze, duurzame boeren uit die op bedrijfsniveau verantwoord werken, maar op perceelsniveau niet voldoen aan de norm.
 - Alternatieve aanpak: Door te focussen op bredere duurzaamheidscriteria op bedrijfsniveau (bijvoorbeeld deelname aan duurzaamheidsprogramma's, lage stikstofemissie, of bodemverbeteringsmaatregelen), bereiken we meer effectieve verduurzaming. Daarom laten we de perceelsgebonden 2 GVE-eis vervallen en richten we ons op afspraken die passen bij duurzaam bodembeheer en integrale bedrijfsvoering.
2. We laten de standaard maaidatum van 15 juni vervallen. De verplichte standaard maaidatum van 15 juni levert op agrarische percelen met hoge nutriëntenwaarden beperkte biodiversiteitswinst op. Door de overvloedige voedingsstoffen groeit voornamelijk gras, waardoor soortenrijke vegetatie nauwelijks kans krijgt. Het gras wordt lang, valt om en belemmert juist de ontwikkeling van de gewenste biodiversiteit. Bovendien heeft een late maaidatum grote nadelige effecten op de voederwaarde van het gras, wat de bedrijfsvoering van de pachter aanzienlijk beïnvloedt.
Daarom laten we de vaste maaidatum vervallen, zodat beheerders flexibeler kunnen maaien en gericht kunnen werken aan bodemvershraling – essentieel voor het herstel van biodiversiteit op termijn.

We handhaven de maaidatum van 15 juni voor de percelen die liggen in de Zoekgebieden agrarisch natuurbeheer – open grasland. Verder zijn pachters wettelijk verplicht nesten van (weide)vogels te sparen bij hun werkzaamheden, in de pachtovereenkomst wijzen wij en op die plicht. Samen met lokale natuurorganisaties en terreinbeherende instanties kunnen zij dan invulling geven aan die wettelijke plicht.

Minimumprijs SKAL-percelen niet aanpassen

Er zijn van verschillende kanten opmerkingen gemaakt over de hoogte van de minimumpachtprijzen voor biologische bedrijven. Als we de analyse maken voor de pachtprijzen voor 2024 zien we dat er enkele percelen zijn die er uitspringen. Verwachting is dat de opmerkingen daarover gaan. Door de voorrang voor biologische bedrijven is er vaak maar één bieding per SKAL-perceel. We passen de systematiek nu niet aan. Indien we extreem hoge pachtprijzen constateren zullen we kijken of daar maatwerk mogelijk of nodig is.

3.5. Leernetwerk Duurzame Gronduitgifte uitbreiden

In 2025 wordt ingezet op het versterken van het Leernetwerk Duurzame Gronduitgifte. Hoe deze aanpak van de provincie als voorbeeld kan fungeren en andere grondeigenaren kan inspireren en motiveren om duurzame stappen te zetten en kan bijdragen aan het behalen van de beleidsopgaven. We leren van andere partijen, maximaliseren het effect van onze eigen inspanningen en dragen bij aan een bredere verandering die de transitie naar duurzame landbouw versnelt. De Provincie Noord-Brabant heeft een voortrekkersrol en wil de innovatiekracht en kennisvoorsprong graag behouden, met in acht name van regionale landelijke verschillen.

4 STAP 4 : INZET VOOR DE UITGIFTE IN 2027 EN VERDER

De ontwikkelingen in de pacht staan niet stil. Zo zullen de voorwaarden voor het GLB aangepast worden en staat er een aanpassing van de Pachtwet op de agenda.

Bij de doorontwikkeling duurzame pacht voor 2027 en verder zullen we als Provincie de volgende acties oppakken:

- 1. Voortgang duurzame pachtuitgifte 2017-2024.** Het is belangrijk duurzame pachtuitgifte te analyseren en scherp te blijven sturen op het behalen van de doelen. Elk jaar maken we een analyse van de duurzame pachtuitgifte. Deze analyse gaat op inhoud, de resultaten van de gunningssystematiek (cijfers) en de ervaringen van (duurzame) agrarisch ondernemers. Tevens kijken we naar de financiële ontwikkelingen. De analyse levert input op die, indien voor december 2025 bekend, kan worden vertaald in de pachtuitgifte 2027.
- 2. Beleidsontwikkeling Aanpak Landelijk Gebied/ overgangsgebieden.** Het komende jaar wordt het beleid hiervoor verder uitgewerkt. We zullen kijken of en hoe dit gevolgen heeft voor de pacht.
- 3. Uitwerken BOS 2.0**
We zullen het komende jaar bekijken of we emissieloos/emmissiearm bemesten als voorwaarde verder uit kunnen werken.

4. Bodem en water sturend (o.a. Impact chemische

gewasbeschermingsmiddelen gebruik minimaliseren) We zullen hiervoor aansluiten bij de aanpak duurzaam grondgebruik die komend jaar uitgewerkt wordt.

5. Uitwerken van het actieplan Gewasbeschermingsmiddelen

Het komende jaar zal hierover besluitvorming plaatsvinden. Zo hebben we nu bijvoorbeeld voor chemische gewasbeschermingsmiddelen voorschriften die voor alle teelten en soorten gelijk zijn. We gaan kijken hoe we dit slimmer kunnen doen door meer via doelsturing te werken.

6. Mogelijkheden verkennen voor aanvullende inrichtingsmaatregelen.

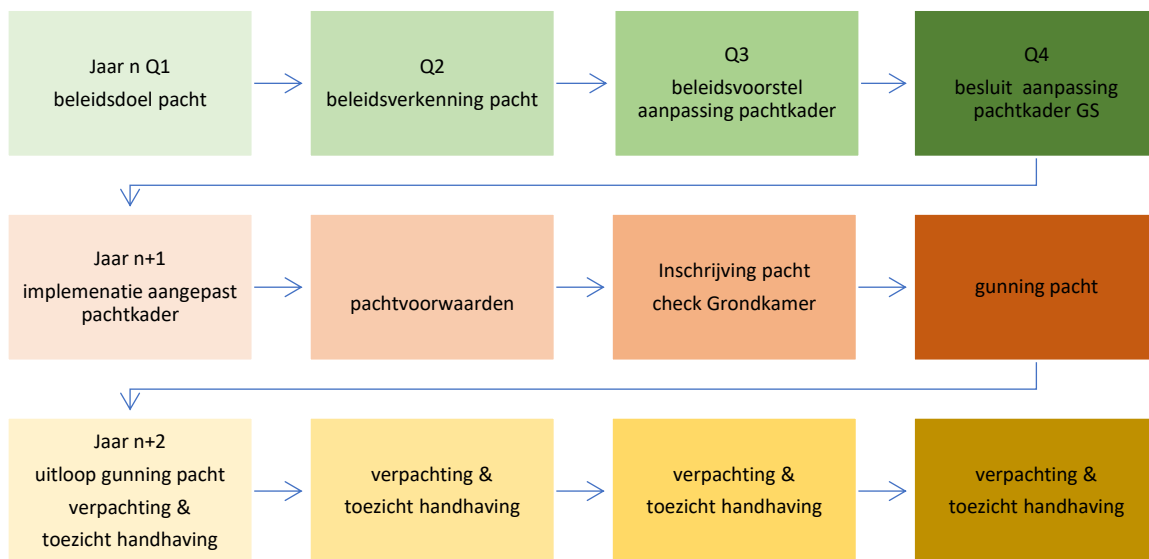
In sommige gebieden is de inrichting van de gronden nog te verbeteren. We gaan uitwerken waar dit is en welke maatregelen aanvullend nodig zijn.

7. Bestendigen duurzaam grondgebruik bij verkoop uitwerken.

De pachtvoorwaarden dragen bij aan duurzaam grondgebruik gedurende de periode dat de gronden verpacht worden. Bij verkoop van gronden zijn er geen aanvullende voorwaarden naast de wettelijke eisen die gelden voor de gronden. Het is niet wenselijk dat op de ruilgronden die worden verkocht landgebruik komt dat het behalen van de N2000 of KRW doelen of Natte Natuurparel doelen in de weg staat. Het is mogelijk om op deze ruilgronden bij de verkoop/ruiling een Kwalitatieve Verplichting te leggen (bijvoorbeeld geen chemische gewasbeschermingsmiddelen, beperkingen op bemesting of acceptatie van het waterpeil) waardoor de beperkingen op het perceel eeuwigdurend zijn geborgd en het landgebruik geen beperking kan vormen voor het behalen van de natuurdoelen. Dit betekent wel dat deze ruilgrond voor minder agrariërs nog aantrekkelijke (ruil)grond is en daardoor een andere (lagere) waarde krijgt. Dit heeft daarmee invloed op de realisatie van provinciale doelen waarvoor grond is gekocht, zoals (vrijwillige) realisatie van het natuurnetwerk. Wij komen met een afgewogen aanpak hiervoor, in samenhang met het beleid voor de overgangsgebieden.

5. PROCES

Om te zorgen dat de verschillende beleidsdoelen op een goede manier kunnen landen in het pachtbeleid is er een kalender opgesteld, waarin we hebben aangegeven welke stappen gezet moeten worden en door wie, om te komen tot een tijdelijke en duidelijke uitgifte van de gronden. Dit zorgt ervoor dat de verschillende rollen en verantwoordelijkheden duidelijk vastliggen voor de komende jaren en dat de tijdige besluitvorming gewaarborgd is. We zullen deze kalender hanteren voor de komende jaren waarin de vervolgstappen uitgewerkt worden:

Jaar n

Q1: Het programma MPO vraagt de deelnemers aan het zandloperoverleg (samenwerking van de relevante beleidsprogramma's en het GOB) om te komen tot een beleidsverkenning en een beleidsvoorstel. MPO zal dit trekken. MPO zet ook relevante vragen in overleg met de deelnemers van het zandloperoverleg uit over gunningsbeleid naar WUR/SMK;

Q2: Vaststellen van de beleidsverkenning in het zandloperoverleg. Menskracht voor dossiervorming geleverd door MPO en/of beleidsafdelingen;

Q3: Voorleggen van het beleidsvoorstel aan gedeputeerde, met grond in de portefeuille, overleg betrokken programma's en vaststelling door GS;

Q4: Besluit GS over de in te zetten lijn voor uitgifte n+1. MPO organiseert dit.

Jaar n+1

Q1: Vaststellen Plan van aanpak pacht. Terugmelding in zandloperoverleg door MPO;

Q2: Check Grondkamer voor pachtvragen door MPO;

Q3: Aanbesteding pacht via;

Q4: Gunning pacht.

Jaar n+2 : Verpachting en toezicht en handhaving door MPO

6. COMMUNICATIE

Bij de uitwerking van de pachtuitgifte 2026 wordt een communicatieaanpak uitgewerkt. Daarbij worden actief agrariërs betrokken die enthousiast zijn over de provinciale uitgifte die toekomstbestendige ondernemers ondersteunt. Communicatie vindt ook plaats via de corporate kanalen van de provincie Noord-Brabant. In het vervolg zullen we ook de gebiedspartijen betrekken via de Aanpak Landelijk Gebied. In de communicatie wordt goed gekeken naar de samenhang met het dossier sturen op grondgebruik, het actieplan Gewasbeschermingsmiddelen.

Dat betekent ook dat de verschillende betrokken programma's informatie krijgen over de pachtvoorwaarden voor 2026 en 2027 via de interne communicatiemiddelen van de provincie en directe contacten vanuit de verschillende betrokken programma's.

Bijlage 1 Duurzame pacht bij andere overheden

Wat hebben andere partijen gedaan?

Veel meer grondeigenaren in Brabant zijn op zoek naar mogelijkheden om de pachtvoorwaarden te verduurzamen. De provincie en Groen Ontwikkelfonds Brabant hebben in de afgelopen jaren veel gedaan om kennis en ervaringen te delen in het leernetwerk Duurzame gronduitgifte. Dit leernetwerk met ruim 150 deelnemers van meer dan 50 verschillende organisaties komt sinds 2018 vier keer per jaar digitaal bijeen eens in de 2 jaar is er een fysieke bijeenkomst voor bestuurders en medewerkers. In dit leernetwerk doen we samen ervaring op te doen met wat juridisch en regeltechnisch mogelijk is - en wat soms (nog) niet kan. Inspirerende voorbeelden van duurzame gronduitgifte uit de praktijk zijn verzameld op de website www.duurzamegronduitgifte.nl.

Provincie Noord-Brabant is voorloper en heeft veel partijen geïnspireerd om aan de slag te gaan met duurzame gronduitgifte. Alleen al in Brabant hebben ruim dertig verpachters het glyfosaat verbod overgenomen.

De vier Brabantse waterschappen hebben het pachtuitgifte beleid van de provincie 1 op 1 overgenomen, Rijksvastgoed en ASR hebben de gunningssystematiek met de duurzaamheidsscore deels overgenomen. Veel gemeenten hebben stappen gezet waarbij de maatregelen in de pachtuitgifte bijdragen aan een aantrekkelijk buitengebied, biodiversiteit en klimaatbestendig landschap. De natuur terrein beherende organisaties die in Brabant samen ruim 10.000 natuurground verpachten hebben flinke stappen gezet waarbij samenwerking met duurzame ondernemers die wat betreft hun ligging bijdragen aan de kwaliteit van de natuurgebieden centraal staat. Daarnaast heeft Brabant Water vanwege de drinkwaterkwaliteit een geheel verbod op gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest op haar pachtgronden. Daarnaast kunnen pachters korting krijgen op de pacht prijs als zij aanvullende maatregelen voor waterkwaliteit/ kwantiteit, bodemvitaliteit of biodiversiteit nemen.